

Илија ПСАЛТИРОВ

ЕДНА ДРУГА ПЛАНЕТА

Ако претходниот текст го пишував во текот на мојот лет кон Соединетите Американски Држави, овој пат се јавувам директно од Њу Џерси или, како што ја насловив и колумнава, од една друга планета. Знаам дека нема логика да правам споредба меѓу нашето секојдневие и ова кое го има во САД, но би било убаво да се забележат некои работи, за кои сметам дека е добро да се имаат предвид за да ги примениме и кај нас. Секако има некои нешта, кои би требало да ги задржиме како наша специфика, но се чини има што да научиме од овој свет, во кој многу работи се поставени како под конец.

Уште со самото слетување на аеродромот едноставно не можеш а да не ги забележиш огромните разлики, како во организацијата на животот, така и во начинот на кој се регулирани одредени секојдневни работи. Веднаш ќе забележите дека во оваа земја не постои ниједен јавен објект во кој нема посебни патеки за инвалидизирани лица, исто како што постојат и посебни паркинзи за нив, и тоа лоцирани најблиску до влезот на објектот. Не дај Боже некој да се паркира на место кое е обележано за инвалиди, зашто казните се ригорозни. Кај нас сè уште има објекти, кои се многубројни, до кои лицата со хендикеп тешко можат да пријдат, но важно е што во последно време свеста по ова прашање почна да се зголемува и верувам дека многу набрзо сите наши јавни објекти ќе бидат пристапни и за инва-

лидизирани лица, зашто и тие заслужуваат исто што и сите други граѓани.

За културата во сообраќајот и не треба многу да се зборува. Едноставно, вистинска реткост се ситуациите во кои не се почитува некое правило или знак, зашто секој прекршок се санкционира со негативни поени, по што следуваат сериозни казни за прекршителите на сообраќајниот ред. Што се однесува до паркирањето факт е дека постојат доволно паркинг места и дека нема шанси да видите возило паркирано во тревник или на тротоар, што кај нас е особено изразена форма на сообраќајна (не)култура.

Нешто што исклучително ми остава впечаток е начинот на кој се регулира средувањето на дворните места, а најмногу внимание на просторот пред секој индивидуален објект (куќа, зграда). Имено, секој сопственик на индивидуален објект е должен да го среди просторот кој се наоѓа пред него, во спротивно ќе биде предупреден со опомена од општинските власти. Доколку и по тоа не ја изврши својата должност, општината ќе го направи тоа за него, но потоа ќе му испрати сметка, која е со многу повисок износ од реалниот, а шансите таа да не се плати се речиси никакви. Доколку, пак, се случи некој случаен минувач да се повреди пред одреден индивидуален објект, заради тоа што просторот не бил прописно среден, може слободно да го тужи и сопственикот на објектот и да бара отштета. Кај нас тешко дека ќе може вакво нешто да се случи во блиска иднина, а најверојатно нема да би-

деме сведоци на тоа и во подалечната.

Тоа што, исто така, е впечатливо е начинот на кој се третирани клиентите, без оглед дали се работи за корисник на производ или на услуга. Во случај да постои незадоволство од користената услуга или производ, клиентот без посебно образложение може да ја откаже, односно да го врати. Кај нас сè уште има продавници каде до касата за наплата на лист залепен со селотејп пишува: Купените производи не можат да бидат заменети или вратени. А во случај да сакате да рекламирате, може да се случи да ве избркаат од продавницата, спомнувајќи ви ја целата фамилија во македонски, односно во балкански манир.

А кога сме кај плаќањето даноци, особено оние на имот, можам да кажам дека тука законите се прецизни, јасни и ригорозни за сите застапувачи на данок. Нема приход или имот, кој може да остане неоданочен, зашто буквално за сè се води евиденција. Затоа, пак, кај нас, никој никого не го прашува од каде му се парите, иако сите сакаме да знаеме. Ако некој сака да ги сврти парите, без да им се знае потеклото, тоа најлесно може да го направи во Македонија. Ќе изнакупува станови, деловни објекти, куќи и слично, и никојму ништо. Потоа ако реши да ги продаде, има доказ од каде му се парите, па не мора да се грижи дали некој ќе го праша за такво нешто. Кај нас се прашал ли некој дали нашите парајлии, кои ги приватизираа опшествените претпријатија платиле данок на истиот тој

имот? Замислете колку пари би се акумулирале во државната каса, доколку се соберат пари од данок на приватизираниот имот. Но, не само на тој, туку и на секој друг имот и тоа по принципот на категоризација, така што посиромашните граѓани би плаќале помал, а побогатите поголем данок на имот. Па, нели се бориме за социјална правда? А и во Уставот (член 8) пишува дека темелна вредност е борбата за социјална правда. Ако е така, треба да се одврзат кесињата и секој да си плати според тоа колкав имот има и колку пари заработува во текот на годината. Не дека нашата Управа за приходи не ги информира граѓаните за оваа обврска, но се прашувам колкумина ќе платат данок, ако се има предвид фактот дека има X милиони денари нерегистрирани приходи, имајќи предвид колку луѓе сè уште работат "на црно". Ако кај нас е така, во САД работите се сосема поинакви. Дури и имигрантите плаќаат данок (секако не сите) за да немаат проблеми со властите. А кај нас најчесто данок плаќаат само оние кои едвај крпат крај со крај.

Сигурно би можел да наведам уште многу други примери, но сметам дека и со овие можете да ја согледате разликата меѓу нашата и оваа земја, односно оваа една друга планета. Не сме ние виновни што живееме на бурниот Балкан, во напатената Македонија. Но, виновни сме за тоа што не правиме многу за да го подобриме квалитетот на живот на сите, зашто токму оние кои треба да го подобрат, веќе го имаат само за себе.